

**FEYZİ HALICI VE
YIRMİNCİ YÜZYIL ÂŞIKLARI ÜZERİNE
ARAŞTIRMALAR**

I

Feyzi Halıcı ve Yirminci Yüzyıl Aşıkları Üzerine Araştırmalar / 1

Yayına Hazırlayan:
Prof. Dr. Ali Berat Alptekin

Akçağ Yayınları: 1412
Türk Halk Edebiyatı: 72

ISBN 978-605-342-324-9

1. Baskı: Ankara Aralık 2016

Sayfa Düzeni: Emel YALÇIN

*Kitabın içeriği ile ilgili
tüm hukuki sorumluluk her makalenin yazarına aittir.*

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 11382

© Akçağ Yayınları 2016

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Akçağ Yayınları'na aittir. İzinsiz kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Baskı ve Mücellit: Erek Matbaası
Büyük Sanayi 1. Cad. Çim Sk. No. 17/1 İskitler-Ankara
Tel: (312) 342 31 01

Kapak Baskı: Poyraz Ofset
İvedik OSB 2. Mtb. Sitesi 1534 sk. No.: 9 Ankara
Tel: (312) 384 19 42

AKÇAĞ BASIM YAYIM PAZARLAMA A.Ş.
Cumhuriyet Mahallesi Selçuk İş Merkezi
Tuna Cad. No.: 8/1 Kızılay-Çankaya/Ankara

Tel. 0312 432 17 98-433 86 51
Fax. 0312 432 28 52

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

**FEYZİ HALICI VE
YIRMİNCİ YÜZYIL ÂŞIKLARI ÜZERİNE
ARAŞTIRMALAR**

I

YAYINA HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....7

I. BÖLÜM

YİRMİNCİ YÜZYIL ÂŞIKLARININ BABASI ÂŞIK FEYZİ HALICI

FEYZİ HALICI.....9

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL

ÂŞIKLARIN BABASI FEYZİ HALICI VE HAYATI..... 11

Doç. Dr. Sınan GÖNEN

İSTANBUL CADDESİ'NİN FEYZİ HALICI'SI..... 23

Prof. Dr. Saım SAKAOĞLU

II. BÖLÜM

YİRMİNCİ YÜZYIL ÂŞIKLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

ÂŞIK MEHMET AĞA (MEHMET YAKICI) 31

Prof. Dr. Ali YAKICI

ÂŞIK İLHAMİ DEMİR (HAMİD DEMİR) 53

Prof. Dr. Mehmet AÇA

ÂŞIK VEYSEL (VEYSEL ŞATIROĞLU) 63

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

ÂŞIK EMSALÎ (MUSTAFA TURGUT) 79

Yrd. Dr. Aziz AYVA

ÂŞIK MÜDAMÎ (SABİT ATAMAN) 87

Prof. Dr. Ali ÇELİK

ÂŞIK DAVUT SULARÎ (DAVUT AĞBABA) 97

Yrd. Doç. Dr. Gülda ÇETİNDAG SÜME

ÂŞIK HASRETÎ (SADİ DEĞER) 111

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ

ÂŞIK DURSUN CEVLÂNÎ (DURSUN KILIÇ) 127

Prof. Dr. Ali Duymaz

ÂŞIK ALİ RAHMANÎ (ALİ ÇIRÇIR)..... 151

Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

ÂŞIK DELİ HAZİM (HAZİM DEMİRCİ)..... 165

Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU

ÂŞIK VEYSEL ŞAHBAZOĞLU (VEYSEL DENİZ)	179
Doç. Dr. Cengiz GÖKŞEN	
ÂŞIK ALİ ÇATAK (ALİ ÇATAK)	197
Hayrettin İVGİN	
ÂŞIK EFKÂRÎ (ÂDEM ŞENTÜRK)	209
Dr. Özgen KESKİN	
ÂŞIK RÜSTEM ALYANSOĞLU (RÜSTEM ALYANSOĞLU)	219
Yrd. Doç. Dr. Atiye NAZLI	
ÂŞIK DERYÂMÎ (DURSUN ALİ ERDOĞAN).....	233
Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK	
ÂŞIK FERRAHÎ (MEHMET ALİ ERGAT)	247
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK	
ÂŞIK TALİBÎ COŞKUN (HACI BEKTAŞ COŞKUN).....	263
Nail TAN	
44. KONYA ÂŞIKLAR BAYRAMI VE RAHMETLİ ÂŞIKLARA	
VEFA SEMPOZYUMU	271
Nail TAN	

ÂŞIK HASRETÎ

(SADÎ DEĞER)

Kars (Susuz-İncesu köyü) 1927
Kayseri 23 Kasım 2000

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ*

Hasretî mahlasını kullanan üç âşık / şair vardır. Bunlar; Hacıbektaş dergâhından *Hamdullah Çelebi (1767-1836)*, 19. yüzyılda yaşamış *Sivaslı Âşık Hasreti* ve Kars'ta doğup büyüdükten sonra ömrünün büyük bölümünü Kayseri'de yaşamış olan *Âşık Hasretî*'dir. Bu üç Hasretî'den sonuncusu, *Konya Âşıklar Bayramı*'na da katılmış, güçlü âşıklardan biridir. Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı'na 1968'den itibaren katılan âşık, *dudakdeğmez* ve *atışma* dallarında da başarı gösterir (Halıcı 1992: 152). Âşıklık geleneklerinden *saz çalma*, *mahlas alma*, *usta-çırak ilişkisi*, *bade içme*, *atışma*, *hikâye tasnif etme / anlatma* gibi özellikleri olan bir âşıktır. Şiirlerinden oluşan iki kitap yayımlanır. Pek çok güldeste, dergi ve gazetede de şiirlerine yer verilir. Şiirleri ve hikâyeleri hakkında değerlendirmeler yapılır. Yöre ve ülke genelinde yayın yapan televizyon kanallarında programlara katılır. Dokuz çocuğundan üçü de soyaçekim yoluyla âşıklığa yönelir. 2000 yılında aramızdan ayrılan âşığın bütün şiirleri ile hikâye ve atışma metinlerinden bazıları özel arşivimizde mevcuttur. Şiirleri “Âşık Hasretî'nin Şiir Sanatı” (Durbilmez 2015) adlı kitapta ayrıntılı olarak incelenmiş olup “Âşık Hasretî'nin Atışma Sanatı” ve “Âşık Hasretî'nin Hikâye Sanatı” adları verilen kitaplarımız henüz yayımlanmamıştır.

Âşıklık geleneklerinin önemli temsilcilerinden biri olduğunu düşündüğümüz Âşık Hasretî'yi bu kitap bölümünde iki ana başlıkları altında -kısaca- tanıtmak istiyoruz: “**A. Âşık Hasretî ve Çevresi**” ve “**Âşıklık Gelenekleri İçindeki Yeri**”.

A. ÂŞIK HASRETÎ VE ÇEVRESİ

I. ADI, SOYADI VE DOĞUM TARİHİ

Hasretî'nin asıl adı *Sadi*, soyadı *Değer*'dir. 1929 yılında *Kars*'ın *Susuz* ilçesine bağlı *İncesu* köyünde doğmuştur. Sadi Değer, sekiz kardeşin en küçüğüdür.

* Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi. bayramdurbilmez@gmail.com, KAYSERİ

II. MEMLEKETİ

Âşık Hasretî'nin doğum yeri *Kars*'ın *Susuz* ilçesine bağlı *İncesu* köyüdür. Çocukluğu ve gençliği köyünde geçen âşık, daha çok *Karslı* olarak tanınır. 1973'te yayımlanan şiir kitabı da *Karslı Âşık Hasretî* adını taşır. 1969 yılında (Kimi kaynaklarda 1970) *Kayseri*'ye taşınan âşık, vefatına kadar 31 yıl *Kayseri*'de yaşar ve *Kayseri*'de vefat eder. Geçmişte *Koyun Abdal*, *Dadaloğlu*, *Cingözoğlu Seyit Osman*, *Develili Âşık Seyranî*, *Molulu Revâî*, *Erkiletli Âşık Hasan* gibi yüzlerce âşık yetiştiren *Kayseri*'de âşıklık geleneğinin yeniden canlanmasında Âşık Hasretî'nin büyük payı olur. Bu sebeplerle, Âşık Hasretî'den bahseden kimi kaynaklarda âşığın memleketi “*Kayseri*” olarak da yer alır (Gülensoy 1986: 25-27).

III. ANNESİ, BABASI VE SÜLÂLESİ

Annesi *Mesme Hanım*, Babası *Mustafa*'dır. Babası *Mustafa*, 1922'de *Azerbaycan*'ın *Kür* ırmağı kıyısındaki *Işıklı* köyünden eşi ve üç çocuğuyla birlikte kaçıp *Türkiye*'ye gelir ve *Kars*'ın *Susuz* ilçesine bağlı *İncesu* köyüne yerleşir. *Karapapak* Türklerindedir. Sülâlelerine “*Işıklılar*” adı verilir. Âşık, sekiz kardeşin en küçüğüdür. Kimi kaynaklarda da “*Ana babası Gürcistan'dan Türkiye'ye göçen bir ailedendir.*” bilgisi yer almaktadır.

IV. EĞİTİMİ

Sadi Değer, ilkokulu *Kars*'ın *Susuz* ilçesine bağlı *İncesu* köyünde okur. İlkokul mezunu âşık, okumayı çok sevdiği hâlde imkân bulup daha fazla okuyamaz. *Cami* imamlarından ve ailesinden de dinî bilgiler öğrenir.

V. EVLİLİKLERİ

Başından üç evlilik geçtiğini ileri süren kaynaklar (Halıcı 1992: 152) olsa da Âşık Hasretî iki kez evlenir. Henüz 17 yaşındayken, komşu kızı *Senem* ile evlenir, çocukları olmaz. *Senem* ile araları açılır ve *Senem* baba evine döner. İkinci evliliğini, 1953'te *İpek Hanım* ile yapar. Nüfus kayıtlarına göre asıl adı *Pamuk*, soyadı *Akgöz* olan *İpek Hanım*, 1935'te doğar. Annesi *Medine*, babası *Şehri*'dir. Öğrenim görmemiştir. Dokuz çocuk annesidir.

VI. ÇOCUKLARI

İlk eşi *Senem Hanımdan* çocukları olmaz. İkinci eşi *İpek / Pamuk Hanımdan* dokuz çocuk sahibi olur. Çocuklarının adları sırasıyla *Yıl-*

dız, Gürbüz, Sündüz, Muzaffer, Filiz, Kadir, Atakan, Ersoy ve Mehmet'tir. Çocuklarından Gürbüz, Atakan ve Kadir de soyaçekim yoluyla âşıklığa yönelerek âşık tarzı şiir söyler / yazar.

1. *Yıldız Değer (Beşiktaş)*: 1954'te Kars'ın Susuz ilçesinde doğar. İncesu Köyü İlkokulunda okur. 1969'da evlenir. Altı çocuk annesidir. Ev hanımıdır. Âşık tarzı şiir dinlemekten hoşlanır.
2. *Gürbüz Değer*: 10 Ocak 1955'te Kars'ın Susuz ilçesine bağlı İncesu köyünde doğar. 1961-1967 yılları arasında İncesu Köyü İlkokulunda okur. 1967-1969 yılları arasında, dayısının yanında, Göle Ortaokuluna devam eder. 1969'da Kayseri'ye taşındıkları için, 1969-1971 yılları arasında Kayseri Fevzi Çakmak Ortaokulunda okur ve mezun olur. 1972'de, Kayseri Akşam Lisesine kaydını yaptırsa da maddî imkânsızlık sebebiyle okuldan ayrılır. 1978'de evlenir. Üç çocuk babasıdır. 1978'de Emniyet Müdürlüğünde işe girer. 20 yıl telsiz teknisyeni olarak çalışan Gürbüz 15 Mayıs 1988'de emekli olur. 22 Kasım 2006'da vefat eden Gürbüz de ozan olarak tanınır. Hayatı, sanatı ve şiirlerinden örneklerin yer aldığı *Ozan Gürbüz Değer / Hayatı- Sanatı- Şiirlerinden Örnekler* adlı bir kitap Bayram Durbilmez tarafından hazırlanarak yayımlanır (Durbilmez 2007).
3. *Sündüz Değer (Özkan)*: 1956'da Kars'ın Susuz ilçesinde doğar. Kayseri'de Zeki Doğan ilkokulunda okur. 1972'de evlenir. Altı çocuk annesidir. Ev hanımıdır. Âşık tarzı şiirler dinlemekten hoşlanır.
4. *Muzaffer Değer*: 1961'de Kars'ta doğar. Kayseri'de, Zeki Doğan ilkokulunda okur. 1984'te evlenir. Dört çocuk babasıdır. SSK'dan emeklidir. Âşık tarzı şiirler dinlemekten hoşlanır.
5. *Filiz Değer (Değer)*: 1965'te Kars'ta doğar. Kayseri'de, Zeki Doğan İlkokulunda okur. 1985'te evlenir. Üç çocuk annesidir. Ev hanımıdır. Âşık tarzı şiirler dinlemekten hoşlanır.
6. *Kadir Değer*: 1966'de Kayseri'de doğar. Kayseri'de, Zeki Doğan ilkokulunda ve Dedeman ortaokulunda okur. 1989'da evlenir. Serbest çalışarak geçimini temin etmeye çalışır. Üç çocuk babasıdır. Âşık tarzı şiirler söyler / yazar. Saz ve org çalar.
7. *Atakan Değer*: 1968'de Kayseri'de doğar. Kayseri'de, Zeki Doğan ilkokulunda ve Dedeman ortaokulunda okur. 1991'de evlenir. İki çocuk babasıdır. Ayakkabı ustasıdır. Âşık tarzı şiirler söyler / yazar.

8. *Ersoy Değer*: 1974'te Kayseri'de doğar. Kayseri'de, Zeki Doğan ilkokulunda, Dedeman ortaokulunda ve Fevzi Çakmak lisesinde okur. 2000'de evlenir. Bir çocuk babasıdır. Serbest çalışarak geçimini temin etmeye çalışır. Âşık tarzı şiirler dinlemekten hoşlanır.
9. *Mehmet Değer*: 1976'da Kayseri'de doğar. Kayseri'de Zeki Doğan ilkokulunda okur. 1995'te evlenir. İki çocuk babasıdır. İşçilik yaparak geçimini temin etmeye çalışır. Âşık tarzı şiirler dinlemekten hoşlanır (Durbilmez 2007: 16-17).

VII. VEFAT TARİHİ

Âşıklık geleneğinin günümüzdeki önemli temsilcilerinden biri olan Hasretî, geçirdiği kalp krizi sonucu *Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine* kaldırılır; 23 Kasım 2000'de vefat eder. Ozan Gürbüz, babası Sadi Değer'in vefatı üzerine bir şiir söyler / yazar. Şiirde anlatıldığına göre; Sadi Değer ameliyat olmuş, bir daha gözünü açamamıştır. Oğlu-kızı arkasından ağlamıştır. Sazı da oğlu Gürbüz'e yadigâr kalmıştır (Durbilmez 2002: 20-22).

B. ÂŞIKLIK GELENEKLERİ İÇİNDEKİ YERİ

Âşık Hasretî, âşıklık geleneklerini öğrenmeye küçük yaşlarda yönelir. Şiirlerini sazı eşliğinde söyler, Kars yöresine ait bazı âşık makamlarını bilir. Şiirlerinde önceleri adını mahlas olarak kullanırken, ilk hanımı *Senem*'in hasretini çektiği için *Hasretî* mahlasını kullanmaya başlar.

Usta-çırak geleneği içinde yetişen âşık, genç âşıklara da ustalık eder. *Âşık Sefâî* ve *Âşık Meydanî* başta olmak üzere Kayseri'de yaşayan âşıkların pek çoğuna gelenek konusunda dersler verir. Bu konuda Kayserili Âşık Abdülkadir Temizyürek şöyle der: "*Kayseri'ye âşıklığı getirdi / Sazıyla, sözüyle fidan yetirdi / Tarihin çoğunu aldı götürdü / Âhiri ölümdür, beşer Hasretî*" (Durbilmez 2002). Ustalık ettiği âşıklar arasında *Âşık Cenânî* (Özsoy v. 1992: 216) de bulunmaktadır.

Zayımlı Âşık Mirza, *Sosgertli Âşık Mehmet Hicranî* ve *Âşık Şenlik*'in oğlu *Âşık Kasım*'ın yanlarında âşıklık geleneğinin inceliklerini öğrenir. Bu usta âşıklardan *Âşık Kasım*'ın yanında yedi yıl çıraklık yaptığını söyler. Bu sebeple *Hasretî*'yi de *Âşık Şenlik koluna* eklemek mümkündür.

13 yaşındayken bir rüya gören Sadi, *bâdeli âşıklardandır* (Sakaoğlu-Karadavut 1998: 275). Bazı kaynaklarda da âşığın 1946'da, yani 17 yaşında rüya gördüğü belirtilmektedir. Bir kaynakta da, 1950'de gördüğü rüya sonucu âşık olduğu söylenir (Halıcı 1992: 152).

Hasretî, halk hikâyesi tasnif etme ve anlatma konusunda da geleneğe uyan bir âşıktır. Âşığın dağarcığındaki hikâyeler şunlardır: *Haydar Bey*, *Hayransı Hanım*, *Köroğlu'nun Bağdat Kolu*, *Köroğlu'nun Kocabey Kolu*, *Köroğlu'nun Oltu Kolu*, *Köroğlu'nun Son Kolu*, *Necip ile Telli*, *Yaralı Mahmut*, *Köse Emmi* (Durbilmez 2006: 347). “Haydar Bey Hikâyesi” hakkında bir makale M. Öcal Oğuz tarafından yayımlanır (Oğuz 1991).

Âşık Hasretî, doğmaca şiirler söyleyebilen, başka âşıklarla atışma yapabilen âşıklardan biridir. Âşığın ikili, üçlü ve beşli atışmaları / karşılaşmaları tarafımızdan tespit edilmiştir. Âşık Hasretî'nin ikili, üçlü ve beşli olarak atıştığı / karşılaşma yaptığı âşıkları şöyle sıralayabiliriz:

a. İkili Karşılaşmaları:

1. Karslı Âşık Rüstem Alyansoğlu
2. Develili Âşık Ali Çatak
3. Âşık İlhami Demir
4. Ardanuçlu Âşık Efkârî
5. Kadirlili Âşık Feymânî
6. Erzurumlu Âşık Firkatî
7. Tuzhisarlı Âşık Meydânî
8. Tortumlu Âşık Ruhanî
9. Âşık Sefâî
10. Yozgatlı Türkmenoğlu

b. Üçlü Karşılaşmaları:

1. Karahanlı Murat- Feymânî
2. Şeref Taşlıova- Feymânî
3. Şifâî- Firkatî
4. Firganî- Tanrıkulu (Tanrıkulu 2000: 472-479).

c. Beşli Karşılaşmaları:

1. Gurbetî – Firkatî – Sefâî - Şifâî
2. Zamanoğlu- Firkatî - Şifâî – Gurbetî

İkili ve üçlü atışmalarına iki örnek verelim:

1. Ayak: Dördünü de sevdim, dördü de güzel
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

Hasretî: *Sana şükür olsun Cenab-ı Kudret
Dört büyük peygamber geldi hidayet
İsa, Musa, Davut bir de Muhammet
Dördünü de sevdim, dördü de güzel*

Feymânî: *Rabbim varlığına eyledim fikir
Birliğin bilmeyen olmuştur hakir
Şeddat, Karun, Nemrut, Firavun küfür
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin*

Hasretî: *Tüm insana, insanlığa bu lâzım
Dört kitapta Hakk'a ikrar niyazım
İncil, Zebur, Tevrat, Kur'anü'l-Azim
Dördünü de sevdim, dördü de güzel*

Feymânî: *Asla bunlar ile edilmez dirlik
Aşağılık, horluk, kemlik, hâkirlik
Kara gün, kötü gün, kıtlık, fakirlik
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin*

Hasretî: *Kul odur ki ola emrine nail
Dört büyük melâyke lûtfuna kail
İsrafil, Mikâil, Cibril, Azrail
Dördünü de sevdim, dördü de güzel*

Feymânî: *Ok geri döner mi çıkarsa yaydan
Aklı selîm vermez bu işe meydan
İblis ile peri, cin ile Şeytan
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin*

Hasretî: *İnanan bu hâle eder itibar
Resulûllah dedi zati çâr-ı yâr*

Ömer, Osman, Bekir, ol Ali Haydar
Dördünü de sevdim, dördü de güzel

Feymânî: “Eylenin çocuklar, hele eylenin
Dünya ortasında bir tekerlenin”
Fidel Kastro, Mao, Sitalin, Lenin
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

Hasretî: Bir hikmettir bu dünyanın yapısı
Mülk Allah'ın, kendinindir tapısı
Dört kıbledir Kâbe'nin dört kapısı
Dördünü de sevdim, dördü de güzel

Feymânî: Şu dört büyük nehir, dünyaya fitrat
Missisipi, Nil ve Amazon, Fırat
Arasat'la Gayya, Cehennem, Sırat
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

Hasretî: Dedim seyyah olam, âlemi gezem
Ömrüm var oldukça okuyam, yazam
Şafî, Malikî, Hambelî, İmam-ı Âzâm
Dördünü de sevdim, dördü de güzel

Feymânî: Doğuştan bunlara biz çekmişiz rest
Ayyaş ile sarhoş, zilzurna, sermest
Sosyalist, kominist, ataist, faşist
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

Hasretî: Kâmil olan bilir nedir hidayet
Dört mertebe Hakk'a gider nihayet
Şeriat, tarikât, hakîkât, mar'fet (marifet)
Dördünü de sevdim, dördü de güzel

Feymânî: Tevekkeltü deyip giymeli kisbet
Şu dört büyük günah kul için elbet
Dedikodu, vebâl, iftira, gıybet
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

- Hasretî:** İnsanı yarattı kıldı mukaddes
Dört de unsur verdi evvelâ nefes
Akıl, iman, sabır, biri de nefis
Dördünü de sevdim, dördü de güzel
- Feymânî:** Bire güçlü insan, şu şeye evme
Öksüz, yetim, garip, fakiri dövme
Kibir, gurur, benlik, nefisini övme
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin
- Hasretî:** Gel de fikir eyle idraki, ya hu!
Temeli dört nesne, işte insan bu
Ateş, hava, toprak, bir diğeri su
Dördünü de sevdim, dördü de güzel
- Feymânî:** Biraz düşün, fikir yürüt evvele
Sakın ortalığa salma velvele
Sel baskını, yangın, hortum, zelzele
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin
- Hasretî:** Haşa düzeninde bulunmaz nadir
Dört mübarek gece nur ola bedir
Regaip, Miraç, Berat, biri de Kadir
Dördünü de sevdim, dördü de güzel
- Feymânî:** Gaflete düşürür bak bile bile
Nankörlük, fitnelik, düzenbaz, hile
Zindan ile mahpus, esaret, köle
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin
- Hasretî:** Cümle canlı kudretinde barınan
Dört hâlde yarattı canlı görünen
Uçan, yüzen, yür'yen (yürüyen), yerde sürünen
Dördünü de sevdim, dördü de güzel
- Feymânî:** Kur'an da men etmiş, diyemem caiz
Mihrap, kürsü, minber, hutbede vaiz
Harpten kaçmak, zina, katillik, faiz
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin

Hasretî: *Bütün sultanların yıkıldı tahtı
Dört insan var ölüm görmedi bahtı
İsa, İdris, Hızır, biri de Mehdi
Dördünü de sevdim, dördü de güzel*

Feymânî: *Dünyanın çilesi, takdiri kader
Kimi zevki sefa, kimi derbeder
Hasretlik, gurbetlik, elemle keder
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin*

Hasretî: *Hasretî'yem seyr eyledim insana
Dört atanın hakkı birdir bilene
Ana, baba, kaynatayla kaynana
Dördünü de sevdim, dördü de güzel*

Feymânî: *Feymânî, nur iken nâr oldu sahil
Aman ha bunlara olma ha dahil
Bilgisiz, görgüsüz, duygusuz, cahil
Dördünü de sevmem, dördü de çirkin*

(Durbilmez 2009: 77-78).

2. Ayak: Kınalı kekliğin bakışı gibi.

Taşlıova: *Bir çift göz görmüşem akşam üzeri
Kınalı kekliğin bakışı gibi
Kaşları canımla eyler pazarı
Gözleri pınarın akışı gibi*

Hasretî: *Yandım felek yandım senin elinden
Kader çilesinin yokuşu gibi
Kör perçin eyledin viranelerde
Sanki yıldırımın çakışı gibi*

Feymânî: *Bir güzel seyrettim çıkmış salınır
Ovada ceylanın sekişi gibi
Açmış sinesini geldi reyhası
Lâlenin, sümbülün kokuşu gibi*

Taşlıova: Âşığın âhını boş mu sorarsın
Yuvan uçar daldan dala konarsın
Beni ki yandırdın sende yanarsın
Kerem'in Aslı'yı yakışı gibi

Hasretî: Ömür boyu bu kervanı çekerek
Ah çektikçe kanlı yaşlar dökerek
Yıllardır beklerim boyun bükerek
İftar sofrasının nakışı gibi

Feymânî: Seni gördüm dertlilerden sayıldım
Destan oldum dilden dile duyuldum
Alnındaki beni gördüm bayıldım
Güneşin ufuktan çıkışı gibi

Taşlıova: Taşlıova hangi handa yatayım
Uzat bir kerecik elin tutayım
Sen bir gülsün ben dalında öteyim
Bülbülün bir name okuşu gibi

Hasretî: Yazık Hasretî'yi gören eyledin
Verdiyin ikrarda duran eyledin
Yaktın bu gönümünü viran eyledin
Ferhat'ın dağları yıkışı gibi

Feymânî: Aşkı benlik sarayımı devirdi
Feymânî'yi hâlden hâle çevirdi
Hasret rüzgârına koydu savurdu
Hazan yaprağını döküşü gibi

(Bayram Durbilmez tarafından 6.12.1995 tarihinde yapılan kayıt olup Durbilmez'in özel arşivindedir).

Âşık Hasretî'nin oğlu Ozan Gürbüz Değer de bir şiirinde âşığın gelenek içindeki yerini şöyle anlatır:

Kayseri'de âşıklara yol oldu
Geleneğe bağlı kaldı söyledi
Nice çıraklara usta el oldu
Sazını, sözünü çaldı söyledi

*Er meydanı onun ile çoşardı
Atışmada her ayağı aşardı
Eseriyle, kitabıyla başardı
Yarışmada ödül aldı söyledi* (Durbilmez 2002: 20).

Kayseri İl Kültür Müdürlüğü'nün katkılarıyla Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği tarafından düzenlenen ve 2 Aralık 2001 Pazar günü 75. Yıl İl Halk Kütüphanesi Konferans Salonu'nda yapılan Vefatının 1. Yıldönümünde Âşık Hasretî'yi Anma Toplantısı'nda anma toplantısına katılmayan bazı çıraklarının vefasızlıklarından söz eden Erzurumlu Âşık Firkatî ile Kayserili Âşık Mahrumî yaptıkları atışmada bu durumdan şöyle söz ederler:

Firkatî: *Bizler hamdık; yetiştirdin, yettirdin
Ateşinle bağrımızı tüttürdün
Bülbül gibi feryat edip öttürdün
Şimdi dallarına konmaya geldik*

Mahrumî: *Elinden tuttuğun çıraklar hani?
Onlar da ölecek, bu dünya fani
Anyok üstadım sevenler seni
Sana saygımızı sunmaya geldik”* (Durbilmez 2002: 21).

Âşık Hasretî'yi değişik yönleriyle anlatması bakımından Karanlı Âşık Zamanoğlu ve Erzurumlu Âşık Fedâî'nin deyişmesinin tamamını sunmakta yarar görüyoruz:

Zamanoğlu: *Bir yıl evvel aramızdan ayrıldı
İçimizde koydu sızı Hasretî
Yattığın mekânın nur olsun senin
Bütün dostlar senden râzı Hasretî*

Fedâî: *Sen gidince hüznümlendik, ağladık
Hatırlarken bazı bazı Hasretî
Ölüm bir hakikat, ecel çok acı
Ustasız geçirdik yazı Hasretî*

Zamanoğlu: *İncesu'da girdi gençlik çağına
Gönlünü bağladı aşk ocağına*

*Meyil verdi Erciyes'in dađına
Gurbet elde kaldı izi Hasretî*

Fedaî: *Gönül hasretiydi boynunu büken
Âşık boşa olmaz ayrılık çeken
Geldi Kayseri'ye kurdu ya mekân
Ayağında Kars'ın tozu Hasretî*

Zamanoğlu: *Yıllar boyu saz elinde dolaştı
Gurbetten gurbete çoştukça çoştu
Divanlar söyledi, mertçe konuştu
Destan etti dizi dizi Hasretî*

Fedaî: *Hasretten adını koydu Hasretî
Üzerine olsun Hakk'ın rahmeti
Bu sanatın özü, sözü, lezzeti
Gönül sofrasının tuzu Hasretî*

Zamanoğlu: *Aşkın ocağında tüten bir duman
Allahtan geliyor ilâhî ferman
Zamanoğlu, Hakk'ın rahmetiyle an
Hasret koydu oğul, kızı Hasretî*

Fedaî: *Âşıklar yarayı bağlar peşinde
Artık ses vermiyor dağlar peşinde
Ustasız kaldı ya ağlar peşinde
Fedaî'nin iki gözü Hasretî (Durbilmez 2002: 22).*

SONUÇ

Âşık Hasretî, âşıklık gelenekleri içinde önemli bir yere sahiptir. Sanatını genellikle sözlü kültür ortamlarında icra eden âşık, elektronik ve yazılı kültür ortamlarında da eserlerinden örnekler vermiştir. Kayseri'de *Âşık Meydanî* tarafından açılan *Âşıklar Çađ Ocağı* ve yeri Kültür Bakanlığı tarafından verilen *Yođunburç Âşıklar Kahvesi* başta olmak üzere, sanatını daha çok sözlü kültür ortamlarında icra ettiği gözlemlenmiştir. Doğmaca şiirleri yanında yazıp söylediği şiirleri de vardır. Mahallî televizyon kanalları yanında ülke genelinde yaygın yapan televizyon kanallarında da programlar yapar.

Bir süre adını (*Sadi*) mahlas olarak kullanırken, daha sonra *Hasretî* mahlasını kullanmaya başlar. Şiirlerini saz eşliğinde söyler. İrticalen söylemede kuvvetli olup atışmalarda büyük başarılar kazanır. Âşıklığın *lebdeğmez*, *muamma çözmeye* gibi zor dallarında da başarılı olur. Usta-çırak geleneği içinde yetişen âşık pek çok âşığa da ustalık eder. Âşık makamları ve halk hikâyeleri konusunda geniş bilgiye sahiptir. Usta âşıkların tasnif ettiği hikâyeleri anlatmakla kalmaz, hikâyeler de tasnif eder.

Âşık edebiyatı nazım şekillerinden *koşma*, *semaî*, *destan*, *divanî* ve *mâni*; nazım türlerinden *güzelleme*, *taşlama*, *yiğitleme*, *ağıtlama*, *öğütleme*, *hikmetleme*, *şairnâme* / *âşiknâme* gibi örnekler oluşturur.

Şiirlerinin yer aldığı *Karşlı Âşık Hasretî* (1973) ve *Işıklı Pınar* (1989) adlarını taşıyan iki kitabı yayımlanır.

Ayrıntılı olarak incelenen şiir sanatından (Durbilmez 2015) sonra hikâyeleri ve karşılaştırmaları da bir araya getirilerek; akademik olarak incelendikten sonra bir kitap bütünlüğünde yayımlanınca Âşık Hasretî edebiyat bilimi çevrelerinde daha iyi tanınmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- ALPTEKİN, Ali Berat-Saim Sakaoğlu (2006) *Türk Saz Şiiri Antolojisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- DEĞER, Sadi (1973), *Karşlı Âşık Hasretî*, Ankara: Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneği Yayınları.
- DEĞER, Sadi (1989), *Işıklı Pınar*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram (1999a), “Âşık Veysel’in Kayserili Ozanlara Etkileri”, *Folklor / Edebiyat*, 19, 155-179.
- DURBİLMEZ, Bayram (1999b), *Kayserili Halk Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs*, Kayseri: Geçit Yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram (2000), *Âşık Meydânî, Hayatı- Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Kayseri: Laçın Yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram (2001), “Âşıklık Geleneği İçinde Âşık Hasretî'nin Yeri”, *Ölümünün 1. Yıldönümünde Âşık Hasretî'yi Anma Programı*, İl Kültür Müdürlüğü- Kayseri Halk Şairleri Kültür Derneği, 2 Aralık 2001, Kayseri.
- DURBİLMEZ, Bayram (2002), “Ölümünün 1. Yıldönümünde Âşık Hasretî'yi Anma Programı Üzerine”, *Erciyes*, 291,19-22, Kayseri.
- DURBİLMEZ, Bayram (2006a), “Sarıkamış ve Yöresi Âşık Tarzı Kültür Gelenekleri/ The Minstrel Poet Style Cultural Traditi-

- ons in Sarıkamış (Kars) and its Region”, *Folklor ve Etnografya Beynelhalq Elmi Jurnal / Folklore and Ethnography International Scientific Journal*, 9, 42-51, Bakü.
- DURBİLMEZ, Bayram (2006b), “Somut Olmayan Kültür Mirası: Halk Hikâyeciliği ve Kars Yöresi Âşıkları”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar arası Sempozyum Bildirileri / Turkish Folk Narratives from Myth to Meddah International Symposium Papers*, 341-364, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram (2007), *Ozan Gürbüz Değer, Hayatı- Sanatı- Şiirlerinden Örnekler*, Ankara: Kültür Ajans yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram, (2008), *Âşık Edebiyatı Araştırmaları / Taşınarlı Halk Şairleri*, 3. Baskı, (Birinci Baskı: Kayseri, 1998), Ankara: Ürün Yayınları.
- DURBİLMEZ, Bayram (2009), “Türk Kültüründe ve Fütüvvetnamelerde Dört Sayısı / The Number “4” in Turkish Culture and Futuvvetname”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli- Araştırma Dergisi*, 52, 71-85.
- DURBİLMEZ, Bayram (2010), “Âşıklık Geleneklerinde Saz / Instrument (Saz) in the Traditions of Minstrelsy (Ashiklik)”, *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi/ International and Quarterly Journal of Cultural Studies*, 11 / 85, 148-158.
- DURBİLMEZ, Bayram (2015), *Âşık Hasretî'nin Şiir Sanatı*, Kayseri.
- HALICI, Feyzi (1992), *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- GÜLENSOY, Tuncer (1986), “Kayserili Halk Şairi Hasretî”, *Erciyes*, IX / 103, 25-27, Kayseri.
- GÜNAY, Umay (1999), *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, Doğan (2000), “Karşılaşma, Atışma ve Değişme Kavramları Üzerinde Düşünceler ve Feymanî’den Örnekler”, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ÖĞUZ, M. Öcal (1991), “Âşık Hasretî'nin Haydar Bey Hikâyesi”, *Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1991/ 2*, Ankara.
- ÖZHAN, Mevlüt-vd. (1992), *Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖZSOY, Bekir Sami-Namık Aslan-Bayram Durbilmez (1992), *Desanlarla Erzincan*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

SAKAĞÖLU, Saim-Zekeriya Karadavut (1998), *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

TAŞKAYA, Serdarhan Musa (2002), *Sevgi Şehri Âşık Feymanî*, Kadirli: Kadirli Belediyesi Yayınları.

TANRIKULU, Nazım İrfan (2000), *Âşıklar Divanı*, İstanbul.

YARDIMCI, Mehmet (1998), *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları.